

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، شماره 3، پائیز 1400

مطالعه نقش شوراهای اسلامی با رویکرد مدیریت و حکمرانی اسلامی در توسعه شهری و روستایی (مطالعه موردی شورای اسلامی شهرستان شهریار)

خداداد کریمی¹

محمدرضا مردانی²

زین العابدین امینی سابق³

تاریخ دریافت مقاله : 1400/05/02 تاریخ پذیرش مقاله : 1400/08/08

چکیده

پژوهش حاضر در قالب یک طرح توسعه‌ای-کاربردی انجام گرفت. جامعه آماری شامل کل اعضای شوراهای اسلامی، بخشداری‌ها، دهیاری‌ها؛ که 317 نفرند. حجم نمونه با فرمول کوکران برابر با 175 نفر محاسبه شد؛ و ابزار سنجش، یک پرسشنامه دویبخشی شامل ویژگی‌های جمعیت شناختی و سؤالاتی جهت اندازه‌گیری نگرش پاسخگویان در مورد نقش شوراهای اسلامی با رویکرد مدیریت و حکمرانی اسلامی در ابعاد مختلف توسعه شهری و روستایی شامل توسعه سیاسی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و بهداشت و سلامت. نتایج نشان داد نقش شوراهای اسلامی با رویکرد مدیریت و حکمرانی اسلامی در توسعه شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار به‌طور کلی به‌اندازه 46 درصد، نقش شوراهای اسلامی در توسعه سیاسی شهری و روستایی به میزان 44 درصد، نقش شوراهای اسلامی در توسعه فرهنگی شهری و روستایی به میزان 44 درصد، نقش شوراهای اسلامی در توسعه اقتصادی شهری و روستایی به میزان 51 درصد، نقش شوراهای اسلامی در توسعه اجتماعی شهری و روستایی به میزان 47 درصد، نقش شوراهای اسلامی در توسعه بهداشت و سلامت شهری و روستایی به میزان 53 درصد بوده است. بررسی تفاوت نقش شوراهای اسلامی در توسعه شهری و روستایی در شهرستان شهریار با استفاده از آزمون من-ویتنی نشان داد توسعه روستایی بیش از شهری صورت گرفته است.

کلمات کلیدی

شوراهای اسلامی، مدیریت و حکمرانی اسلامی، توسعه شهری، توسعه روستایی

1- گروه مدیریت دولتی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. Khodad.krimi@yahoo.com

2- گروه مدیریت منابع انسانی، دانشکده مدیریت و برنامه ریزی راهبردی، دانشگاه جامع امام حسین(ع)، تهران، ایران.

(نویسنده مسئول) mardanimr@yahoo.com

3- گروه مدیریت دولتی، واحد ساوه، دانشگاه آزاد اسلامی، ساوه، ایران. Drsajadamini@yahoo.com

مقدمه

بر اساس تعالیم اسلامی، توسعه شهری و روستایی مشتمل بر مبانی نظری و تئوری‌های مرتبط به اصول و ارزش‌های است که باید در طراحی، برنامه‌ریزی و ایجاد محیط زندگی مسلمانان رعایت شود و بر روابط انسان با محیط (طبیعی و مصنوع) و با سایر هم‌نوعان خویش (جامعه) حاکم باشند؛ زیرا شهر اسلامی با توجه به آموزه‌های قرآن کریم و احادیث اهل‌بیت (ع) حائز یکسری شاخص‌ها و ویژگی‌های است که آن را از سایر شهرها و جوامع دیگر متمایز می‌کند. شاخص‌هایی از قبیل شهردار مقبول و محبوب، امنیت عمومی، زیباسازی فضایی عمومی، سبک معماری دینی، بهداشت عمومی، انسجام اجتماعی، رفاه عمومی و حفظ حدود الهی و ... که در جوامع کنونی موردتوجه همگان و منطبق بر فطرت همه‌ی شهروندان بوده و این شاخص‌ها تشکیل‌دهنده‌ی هویت شهر و شهروندان است (مروتی، 1392، 87). معیار توسعه و آبادانی شهری در قرآن کریم، داشتن فرهنگ دینی، خدانشناسی و ارتباط با خدا است. به همین دلیل قرآن هر شهرنشینی و رشد تکامل در امور مادی و علمی را توسعه ندانسته و مرکز کار و فعالیت آن‌ها را مدینه نمی‌شناسد؛ بلکه مجتمع‌هایی را توسعه‌یافته دانسته که در مسیر اهداف الهی بوده و از نظر اصطلاح قرآنی افرادی صالح ساکن آن باشند که در این صورت محل اجتماع و فعالیتشان را شهر می‌داند. در نتیجه آن توسعه‌ای را پیشرفته‌تر دانسته که مسیر حرکت اجتماعی و فردی آن با برنامه‌ی انبیاء الهی موافق‌تر و همراه‌تر باشد. شهرهای عهد اسلامی شاخص‌ها و مؤلفه‌های داشته که از ابعاد و زوایایی گوناگون قابل‌بررسی و مطالعه هست. بررسی شاخص‌های شهر در بطن اندیشه‌های اسلامی و کنکاش در آیات شریفه‌ی قرآن کریم برای دست یافتن به اندیشه‌های پویا قابل‌استفاده در شهرهای اسلامی در دوران معاصر امری ضروری به نظر می‌رسد. در ایران علی‌رغم بحث‌های مختلفی که در باب توسعه هویت اسلامی و اندیشه‌های اسلامی مخصوصاً در بعد از انقلاب مطرح گشته است؛ هنوز مطالعات کاربردی برای دستیابی به مدلی وجود ندارد که بتوان شهرهای اسلامی با آن سنجیده شود. به همین خاطر فرهنگ شهرسازی و شهرنشینی ما با وجود پیشینه و اصولی که شارع مقدس در این رابطه بیان کرده است، از شهرها و فرهنگ غربی تأثیر می‌پذیرد که با اصول و عقاید دینی مسلمانان هم‌خوانی ندارد. از زمانی که توسعه روستایی و شهری موردتوجه جهانیان قرار گرفت، در کنار آن نیز مدیریت روستایی و شهری مدنظر برنامه ریزان و صاحب‌نظران قرار گرفت.

مطالعه نقش شوراهای اسلامی با رویکرد مدیریت و حکمرانی.../ کریمی، مردانی و امینی سابق

تشکیل شوراهای اسلامی روستا و دهیاری در نواحی روستایی و شوراهای شهری در شهرها اقدامی بسیار مؤثر در فرایند مردم‌سالاری و مشارکت مردم در سرنوشت خویش محسوب می‌شود. لذا بررسی و تحلیل عملکرد شوراهای روستا و دهیاری و شهری می‌تواند مقدمه‌ای برای شناخت مسائل و مشکلات شوراهای اسلامی و نیز مسائل نقاط روستایی و شهری کشور باشد. بی‌تردید کیفیت خدمات شوراهای اسلامی شهری و روستایی به‌عنوان یک نهاد مردمی با رویکرد شهروندمداری (جامعه مداری) مطرح است. یکی از اهداف شوراهای اسلامی مشارکت دادن مردم در امور محلی است و جهت رسیدن به این مهم شوراهای اسلامی در سطوح مختلف نیازمند تحقیق و نوآوری است تا بتواند به جامعه از لحاظ کمی و کیفی خدمت‌رسانی نماید. به همین دلیل انجام پژوهشی تحت عنوان نقش شوراهای اسلامی با رویکرد مدیریت و حکمرانی اسلامی در توسعه‌ی شهری و روستایی شهرستان شهریار، ضروری به نظر می‌رسد. از مهم‌ترین مؤلفه‌های توسعه و پیشرفت کشورها بهبود حکمرانی و شیوه مدیریت است. مدیریت شهری و روستایی نوعی حکومت محلی و خودگردان برای جلب مشارکت‌پذیری مردم است که موجب کاهش وظایف دولت‌ها می‌شود. به‌عبارت‌دیگر مدیریت شهری، اداره امور شهر برای ارتقای مدیریت پایدار مناطق شهری در سطح محلی با تبعیت از اهداف سیاست‌های ملی، اقتصادی و اجتماعی کشور است. بدیهی است که هر پژوهشی آغاز و مقدمه‌ای برای پژوهش‌های دیگر است و نمی‌توان ادعا کرد که این پژوهش نخستین پژوهش در مورد موضوع موردبررسی است. یکی از دلایل ضروری بودن انجام این تحقیق آن است که با توجه به بررسی‌های به‌عمل‌آمده اگرچه در رابطه با شوراهای اسلامی تحقیقات فراوانی صورت پذیرفته است اما در هیچ‌کدام به‌صورت تخصصی به نقش شوراهای اسلامی با رویکرد مدیریت و حکمرانی اسلامی در توسعه‌ی شهری و روستایی پرداخته نشده است. هدف اصلی این پژوهش بررسی نقش شوراهای اسلامی شهرستان شهریار با رویکرد مدیریت و حکمرانی اسلامی در توسعه شهری و روستایی است. میزان نقش شوراهای اسلامی شهر و روستا با رویکرد مدیریت و حکمرانی اسلامی در توسعه‌ی اقتصادی، اجتماعی، بهداشتی، فرهنگی و فناورانه شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار به‌عنوان سؤال اصلی و وجود ارتباط معنادار بین نقش شوراهای اسلامی با رویکرد مدیریت و حکمرانی اسلامی در توسعه‌ی شهری و روستایی به‌عنوان فرضیه اصلی تحقیق موردبررسی قرار گرفته است.

تاریخچه، مروری بر پیشینه تحقیق و چارچوب نظری

توسعه در لغت به معنای گسترش دادن و از نظر اندیشه‌وران علوم اقتصادی و اجتماعی، جریان‌ی چندبعدی و به معنای ارتقای مستمر کل جامعه و نظم اجتماعی به‌سوی زندگی بهتر یا انسانی‌تر است. توسعه را باید «جریان‌ی چندبعدی» دانست که مستلزم تغییرات اساسی در ساختار اجتماعی، طرز تلقی مردم و نهادهای ملی و نیز تسریع رشد اقتصادی، کاهش نابرابری‌ها و ریشه‌کن کردن فقر مطلق است (تودارو، 1383، 117).

توسعه در اصل باید نشان دهد که مجموعه نظام اجتماعی هماهنگ با نیازهای اساسی و خواسته‌های افراد و گروه‌های اجتماعی در داخل نظام از حالت نامطلوب زندگی گذشته خارج شده است و به‌سوی وضع یا حالتی از زندگی که از نظر مادی و معنوی بهتر است، رشد کند. در این راستا «بروکفیلد» (ازکیا، 1374، 108) در تعریف توسعه می‌گوید: «فرآیند عمومی موجود در این زمینه این است که توسعه را برحسب پیشرفت به‌سوی اهداف رفاهی، نظیر کاهش فقر، بیکاری و نابرابری تعریف کنیم. این توسعه، توسعه‌ای همه‌جانبه است.»

توسعه روستایی

نظریه‌های توسعه در طی دهه‌های 1950 و 1960 غالباً رشد اقتصادی را همان توسعه می‌دانست و از تأثیر عوامل دیگر غفلت می‌ورزید. با ناکارآمدی این دیدگاه و شکست بسیاری از راهبردهای توسعه، در دهه‌های بعدی شاهد ظهور و توجه به نظریه‌های توسعه با رویکرد اجتماعی و با تأکید بر راهبرد مشارکت مردمی در فرآیند توسعه هستیم. مسئله مشارکت روستاییان در برنامه‌های توسعه روستایی موضوعی است که نقطه آغاز آن به دهه‌های 1970 و 1980 برمی‌گردد. این راهبرد در برنامه‌ریزی روستایی با تمرکز بر بعد اجتماعی، مشارکت مردم، تمرکززدایی قدرت و بهره‌گیری از خرد جمعی شکل گرفت. این راهبرد جدید از توسعه با عنوان توسعه مشارکتی وارد ادبیات توسعه شده است (ظریفیان، 1397، 125).

تأکید بر توسعه روستایی با فعالیت شوراهای اسلامی در دوره پس از انقلاب در راستای راهبرد توسعه مشارکتی بوده است. توجه به مسائل و مشکلات محلی از طریق شوراها و انتقال این مشکلات به

مطالعه نقش شوراهای اسلامی با رویکرد مدیریت و حکمرانی.../ کریمی، مردانی و امینی سابق

سطوح بالاتر، راه‌حلی قابل قبول برای رفع مؤثر مشکلات است فلسفه مشارکت، فلسفه‌ای است که بر ارزش‌های انسانی، خوداتکایی و مشارکت افراد محروم در راستای توسعه همه‌جانبه تأکید می‌کند. به این دلیل که این موضوع در راهبردهای قبلی توسعه، نسبتاً نادیده گرفته شده و آنچه مورد تأکید است، نوعی اختیار دهی است. این اختیار دهی می‌تواند از طریق سازمان‌دهی و ایجاد تشکلهای اجتماعی و نهادهای مدنی هم چون شوراهای اسلامی روستایی و دهیاری‌ها انجام پذیرد (ظریفیان، 1397، 127) همکاری و تعاون در سطح مدیریت محلی منافع بسیاری را به همراه خواهد داشت. برخی از این نتایج عبارت‌اند از: افزایش تصمیم‌گیری محلی، حفظ هویت محلی، افزایش دسترسی به منابع بیرونی، صرفه‌جویی‌های تولید، بهره‌وری و سودمندی بیشتر درآمد در مقایسه با هزینه‌های نگهداری منابع اقتصادی، گسترده شدن اثرات سیاسی از طریق قدرت دهی به افراد. به‌طور کلی، تعاون می‌تواند به‌مثابه ابزاری برای بهبود کیفیت زندگی مردم در اجتماع تلقی گردد؛ هم از نظر اقتصادی و هم از نظر اجتماعی. (ابراهیمی، 1392، 68) بدین ترتیب یکی از ابزارهای مهم در جهت دستیابی به توسعه روستایی، نظام‌مند کردن مدیریت محلی است.

مدیریت روستایی و جایگاه آن در توسعه روستایی

مدیریت روستایی عبارت از برنامه‌ریزی برای روستا، سازمان‌دهی اقدام توسعه‌ای و هماهنگی و نظارت بر اقدامات انجام شده است. به‌عبارت‌دیگر، مدیریت روستایی علم تلفیق و تنظیم عوامل مختلف طبیعی، انسانی، اقتصادی و ... در جامعه روستایی است. در نتیجه، بر اساس تعریف توسعه روستایی نیز می‌توان گفت که مدیریت روستایی در واقع فرآیند سازمان‌دهی و هدایت جامعه روستایی از طریق شکل‌دهی سازمان‌ها و نهادهای متصدی در اداره مناطق روستایی است. این سازمان‌ها و نهادها ابزارهای تأمین هدف‌های جامعه روستایی هستند، هدف‌هایی که مردم آن‌ها را با توجه به خواسته‌ها و امکانات موجود خود ترسیم کرده و می‌کنند (رکن‌الدین‌افتخاری، 1390، 115) روستا کوچک‌ترین واحد تشکیلاتی و اجتماعی در ایران محسوب می‌شود و بدیهی است که این واحد اجتماعی به لحاظ وجود مناسبات اجتماعی، اقتصادی و پایبند بودن افراد به قوانین عرفی و مدنی نمی‌تواند از تشکیلات سازمان مدیریتی بی‌نیاز باشد. اصولاً در جوامع انسانی شکل سازمان مدیریتی متأثر از نظام اجتماعی حاکم بران جامعه است و به‌خصوص اگر جامعه، زیر جامعه‌ای از جوامع فراتر باشد، نقش آن جوامع فراتر نیز

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، شماره 3، پائیز 1400

به مراتب تأثیرگذارتر خواهد بود. علی‌رغم وجود مسائل عدیده، ساماندهی و تقویت تشکیلات مدیریتی در تداوم نظام اجتماعی با چشم‌اندازی مثبت از توسعه همراه بوده و عدم وجود آن تشکیلات مدیریتی یا ضعیف و ناکارآمد بودن آن، نتیجه کاملاً معکوس خواهد داشت (رکن‌الدین‌افتخاری، 1390، 118). هدف کلان مدیریت روستایی، حرکت برای رسیدن به وضعیت مطلوب با استفاده از توان‌های بالقوه و بالفعل موجود در روستا، هم‌سو با بهبود وضعیت جامعه روستایی است. (صادقی، 1393، 89) به‌طور کلی بررسی شرح وظایف شورای اسلامی روستا، نشان می‌دهد که تشکیل شوراهای از جمله در نواحی روستایی، اقدامی بسیار مؤثر در فرآیند مردم‌سالاری و مشارکت مردم در سرنوشت خویش محسوب می‌شود. در نواحی روستایی که در چند دهه اخیر خلأ مدیریت وجود داشت، تشکیل شوراهای و به تبع آن تأسیس دهیاری اهمیت بیشتری نسبت به نواحی شهری دارد، چراکه شوراهای توانسته‌اند خلأ مدیریت را در روستاها برطرف کنند. بی‌شک شوراهای اسلامی روستایی با وجود تازه بنیاد بودن آن‌ها و به‌عنوان تجربه‌ای جدید، نقش مؤثری در اداره امور محلی و در روند توسعه و عمران نواحی روستایی داشته‌اند (کدخدایی، 1394، 114)

شورای اسلامی شهر

مشارکت مردم در اداره امور شهر، مهم‌ترین اصل در شکل‌گیری شوراهای اسلامی به شمار می‌آید. از این رو اگر شورایی نتواند بستر حضور مردم را در صحنه‌های مختلف حیات شهری فراهم سازد، لزوماً در انجام وظایف ذاتی با نارسایی مواجه می‌شود. به همین دلیل در جای‌جای قانون شوراهای به مشارکت و حضور مردم اشاره شده است. از جمله در بند 7 قانون شوراهای و اقدام در خصوص تشکیل انجمن‌ها و نهادهای اجتماعی، امدادی، ارشادی به‌عنوان یکی از وظایف شوراهای اسلامی شهر ذکر شده است. شوراهای اسلامی، مجموعه‌ای از نظام مدیریت و پارلمان‌های محلی هستند که در قالب رده‌های مختلف شورایی و همراهی با سایر نظام‌های شورایی مانند مجلس شورای اسلامی و سایر مدیریت‌ها مانند شهرداری‌ها، دهیاری‌ها، فرمانداری و ... بر اساس اختیارات و وظایف قانونی می‌بایست با بسترسازی قانونی و نظارت پویا اعمال مدیریت کنند، توسعه محلی را ممکن سازند و به مطالبات و حقوق شهروندی پاسخ‌گویند و موجب بهبود کیفیت زندگی ساکنان محل شوند، شاخص‌های نهاد امنیت، معنویت و معیشت را افزایش دهند و در نهایت پویایی، بالندگی و توسعه محلی خود را موجب شوند.

مطالعه نقش شوراهای اسلامی با رویکرد مدیریت و حکمرانی.../ کریمی، مردانی و امینی سابق

(نقی لو، 1396، 69). شوراهای اسلامی به عنوان حکومت محلی می توانند با قبول وظایف، مسئولیت ها و اختیارات قانونی موجب کاهش تصدی گری دولت مرکزی شوند و شرایط تمرکززدایی را مهیا سازند و آن دسته از خدماتی که دولت می بایست به مردم در سطح محلی ارائه نمایند مثل خدمات شهری با سرعت به صورت موفقیت آمیز انجام دهند و با انجام این مهم موجب کاهش بروکراسی اداری شده و شرایط را برای توسعه پایدار محلی با توجه به اختیارات قانونی به وجود آورند (نقی لو، 1396، 71).

بنابراین شوراهای اسلامی به عنوان پرچم داران توسعه محلی و تصمیم گیرندگان از پایین به بالا می توانند نگرش کلان گر، تمرکزگرا، مرکز به پیرامون و از بالا به پایین حکومت و توسعه کشور را به نگاه از پایین به بالا و خرد نگر، توسعه منطقه ای و محلی تغییر دهند تا هم توسعه محلی ممکن گردد و هم اینکه توسعه پایدار در کشور تحقق یابد (نقی لو، 1396، 73). در مورد جایگاه شورای شهر در مدیریت شهری باید گفت که مفهوم مدیریت شهری چنان گسترده و پیچیده است که به هیچ وجه نمی توان شهرداری را با وظایف کنونی اش را معادل مدیریت شهری دانست. به عبارت دیگر مدیریت شهری با همه متصدیان عرصه شهر مترادف است. به این ترتیب همه بخش ها و نهادهای مسئول اداره امور مختلف شهر، اعم از امور فرهنگی اجتماعی، آموزش و پرورش، اوقات فراقت، بهداشت توسعه کالبدی، امنیت و نظم محلی، زیرساخت ها و تجهیزات شهری و ... تحت پوشش مدیریت شهری قرار می گیرند. (هادوی نژاد، 1392، 58) مدیریت شهری مدیریتی از بالا و پایین نیست و مشارکت شهروندان در اداره امور شهر جزء لاینفک آن است. مدیریت شهری باید وظایفی را بر عهده گیرد و انجام دهد که افراد عضو آن یعنی تمام شهروندان، آن را می خواهند و می پذیرند، با این تعابیر شورای شهر نهادی مدنی است که متشکل از نمایندگان منتخب مردم بوده و اداره همه جانبه امور شهری توسط سازمان های مسئول را هدایت و نظارت می کند، به این ترتیب شوراهای اسلامی دارای جایگاه ویژه ای در حاکمیت و مدیریت شهر می باشند، لذا همواره می بایست در انتخاب افراد کارآمد که بتوانند شایسته و لایق این جایگاه باشند، دقت نظر بیشتری توسط شهروندان آگاه صورت پذیرد. (هادوی نژاد، 1392، 60)

سؤال‌های پژوهش

سؤال اصلی

نقش شوراهای اسلامی با رویکرد مدیریت و حکمرانی اسلامی در توسعه شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار به چه اندازه است؟

سؤالات فرعی

نقش شوراهای اسلامی شهر و روستا در توسعه‌ی سیاسی شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار به چه اندازه است؟

نقش شوراهای اسلامی شهر و روستا در توسعه‌ی فرهنگی شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار به چه اندازه است؟

نقش شوراهای اسلامی شهر و روستا در توسعه‌ی اقتصادی شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار به چه اندازه است؟

نقش شوراهای اسلامی شهر و روستا در توسعه‌ی اجتماعی شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار به چه اندازه است؟

نقش شوراهای اسلامی شهر و روستا در توسعه‌ی بهداشت و سلامت شهری و روستایی به چه اندازه است؟

آیا بین نقش شوراهای اسلامی در توسعه‌ی شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار تفاوت وجود دارد؟

چه راهکارهایی جهت ارتقاء کارآمدی شوراهای اسلامی شهر و روستا جهت بهبود وضعیت توسعه (اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی) شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار وجود دارد؟

ابزار گردآوری داده‌ها

در پژوهش حاضر، ابزار سنجش، پرسشنامه است. پرسشنامه مورد استفاده یک پرسشنامه محقق ساخته است که شامل دو بخش شامل ویژگی‌های جمعیت شناختی پاسخگویان و بخش دوم پرسشنامه

مطالعه نقش شوراهای اسلامی با رویکرد مدیریت و حکمرانی.../ کریمی، مردانی و امینی سابق

شامل سؤالاتی است برای اندازه‌گیری نگرش پاسخگویان در مورد نقش شوراهای اسلامی با رویکرد مدیریت و حکمرانی اسلامی در ابعاد مختلف توسعه شهری و روستایی شامل توسعه سیاسی، توسعه فرهنگی، توسعه اقتصادی، توسعه اجتماعی و توسعه بهداشت و سلامت. تمامی سؤالات بر اساس مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت اندازه‌گیری می‌شوند، به این صورت که برای پاسخ خیلی زیاد امتیاز 4، زیاد امتیاز 3، متوسط امتیاز 2، کم امتیاز 1 و خیلی کم امتیاز 0 داده می‌شود. برای تعیین روایی پرسشنامه، از روش روایی محتوایی استفاده گردید و پرسشنامه را مورد قضاوت و داوری چند تن از اساتید و صاحب‌نظران و از جمله استاد راهنما و استاد مشاور پژوهش قرار داده و روایی صوری و محتوایی آن سنجیده و مورد بررسی و تأیید قرار گرفت و به منظور تعیین پایایی سؤالات پرسشنامه از روش ضریب آلفای کرانباخ استفاده شد. مقدار ضریب آلفای کرانباخ برای بخش میزان عملکرد گروه مدیریتی شورای شهر در جهت توسعه شهری و روستایی، برابر با 0/90 و مقدار ضریب آلفای کرانباخ برای بخش بررسی نگرش پاسخگویان در زمینه نقش شوراهای اسلامی با رویکرد مدیریت و حکمرانی اسلامی در زمینه توسعه سیاسی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و بهداشت و سلامت به ترتیب برابر با 0/88، 0/93، 0/95، 0/92، 0/91 و برای بخش میزان مشارکت و همکاری شورا (مدیریت و حکمرانی اسلامی)، برابر با 0/88 است.

فنون تجزیه و تحلیل داده‌ها

برای طبقه‌بندی و تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری‌شده در دو بخش آمار توصیفی و آمار استنباطی از نرم‌افزار آماری SPSS استفاده گردید. در بخش آمار استنباطی با توجه به نتایج آزمون کلموگوروف - اسمیرنوف، از آزمون‌های نا پارامتریک از قبیل آزمون کای دو، وی کرامر و آزمون من - ویتنی، استفاده گردید.

تعریف متغیرهای مورد مطالعه و تعریف عملیاتی آن‌ها

تعریف مفهومی متغیرهای وابسته پژوهش

توسعه اقتصادی: توسعه اقتصادی هم بر معنای تولید بیشتر و هم بر معنای پدید آمدن تحول در چگونگی تولید محصول و نیز در تخصیص منابع و نیروی کاربر شعبه‌های گوناگون تولید، دلالت

دارد. (کیندل، برگر و چارلز، 7:1351)

توسعه اجتماعی: توسعه اجتماعی شامل ایجاد بهبود در وضعیت اجتماعی افراد یک جامعه و در بعدی وسیع‌تر شامل تقویت جامعه مدنی، دموکراسی اجتماعی، عدالت اجتماعی، رفاه اجتماعی و سرمایه اجتماعی است. (از کیا، 47:1384)

توسعه فرهنگی: به معنای آن است که محصولات فرهنگی از انواع گوناگون در دسترس همه افراد یک جامعه قرار گیرد تا همگان بتوانند حد مناسبی از مصرف کالاهای فرهنگی را تجربه کنند و به معنای جلوگیری از گرایشی نخبه در حوزه فرهنگی و گرایش به توزیع کالاهای فرهنگی در بین همه اقشار و طبقات اجتماعی است. (پهلوان، 1378:138-129)

توسعه سیاسی: توسعه سیاسی یکی از شاخه‌های توسعه باهدف رسیدن به پیشرفت، صنعتی شدن، رفع فقر، رفع وابستگی، ایجاد تحولات ساختاری و اصطلاحات در تمام بخش‌های جامعه و گذار از حالت نامطلوب زندگی گذشته به شرایط بهتر است.

توسعه بهداشتی: توسعه بهداشت عبارت است از فرآیند پیشرفت پیوسته بهبود حالت سلامت جامعه و نتیجه آن افزایش سطح رفاه جامعه و نشانه آن نه‌تنها کاهش بار سنگین بلکه رسیدن به سلامت مثبت جسمی و روانی مرتبط با عملکرد اقتصادی و تلفیق اجتماعی رضایت‌بخش است.

تعریف عملیاتی متغیرهای وابسته پژوهش

در این پژوهش منظور از توسعه اقتصادی، نمره‌ای است که از مجموع سؤالات مربوط به بخش توسعه اقتصادی شهری و روستایی و منظور از توسعه اجتماعی، نمره‌ای است که از مجموع سؤالات مربوط به بخش توسعه اجتماعی شهری و روستایی و منظور از توسعه فرهنگی و بهداشتی، نمره‌ای است که از مجموع سؤالات مربوط به بخش توسعه فرهنگی و بهداشتی شهری و روستایی به دست می‌آید.

جامعه آماری تحقیق

جامعه آماری در این تحقیق عبارت است از کل نخبگان از قبیل اعضای شورای اسلامی 7 شهر،

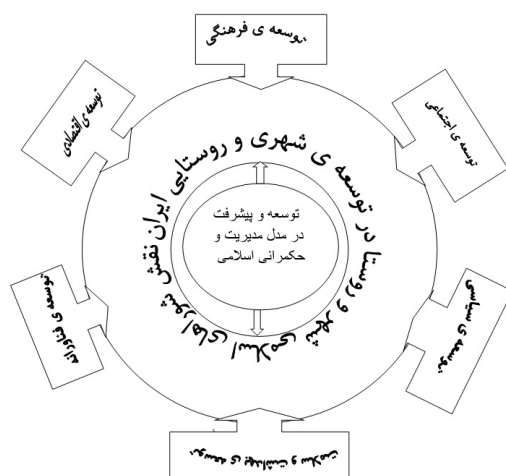
مطالعه نقش شوراهای اسلامی با رویکرد مدیریت و حکمرانی.../ کریمی، مردانی و امینی سابق

اعضای بخش‌داری‌ها، اعضای 6 دهیاری شهرستان شهریار و اعضای شورای اسلامی 39 روستا؛ بنابراین لازم است برای گردآوری اطلاعات از کلیه افراد شامل: فرماندار، بخش‌دارها، دهیارها و اعضای شوراهای اسلامی شهر و روستاهای شهرستان شهریار، اطلاعات لازم به روش دلفی گردآوری گردد. بر اساس آمار به‌دست‌آمده جامعه مورد مطالعه در این تحقیق 317 نفر است.

حجم نمونه و روش نمونه‌گیری

برای تعیین حجم نمونه از روش محاسبه با کمک فرمول کوکران و نیز از جدول گرجسی - مورگان استفاده شد و حجم نمونه آماری برابر با 173 نفر محاسبه گردید و برابر 175 نفر در نظر گرفته شد. برای نمونه‌گیری از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای و تصادفی، متناسب با تعداد افراد شوراهای بخش‌داری‌ها، دهیاری‌های شهرستان شهریار، نمونه‌ها انتخاب شدند و در بین آن‌ها پرسشنامه توزیع شد.

مدل مفهومی نقش شورای اسلامی شهر اسلامی شهر و روستا در توسعه شهر و روستایی ایران

سؤال اصلی

نقش شوراهای اسلامی با رویکرد مدیریت و حکمرانی اسلامی در توسعه شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار به چه اندازه است؟

برای بررسی نقش شوراهای اسلامی با رویکرد مدیریت و حکمرانی اسلامی در توسعه شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار از آزمون نا پارامتریک کای اسکوتر استفاده می‌کنیم. برای بررسی معناداری فرضیه یا سؤالات به سطح معناداری به‌دست‌آمده از آزمون کای اسکوتر توجه می‌کنیم، اگر سطح معناداری به‌دست‌آمده از سطح خطای 0/05 کوچک‌تر باشد فرضیه معنادار است. با توجه به توضیحات ارائه‌شده سطح معناداری 0,000 به‌دست‌آمده است بنابراین این رابطه معنی‌دار است (به دلیل اینکه سطح معناداری به‌دست‌آمده از عدد 0,05 کوچک‌تر است).

جدول 1- نتایج آزمون کای اسکوتر مربوط به سوال اصلی تحقیق

آزمون کای اسکوتر			
	ارزش	درجه آزادی	سطح معناداری
مقدار شاخص کای دو	877,966	576	0/000

جدول 2- نتایج آزمون وی کرامر مربوط به سؤال اصلی تحقیق

		ارزش	سطح معناداری
داده‌های اسمی	ضریب فی	2,240	0/000
	ضریب وی کرامر	0/457	0/000
تعداد نمونه		175	

جدول 2 نشان می‌دهد که مقدار آزمون وی کرامر برابر با 0,457 است یعنی نقش شوراهای اسلامی با رویکرد مدیریت و حکمرانی اسلامی در توسعه شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار به‌طور کلی به‌اندازه 46 درصد است.

سؤالات فرعی

1) نقش شوراهای اسلامی شهر و روستا در توسعه‌ی سیاسی شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار به چه اندازه است؟ با توجه به نتیجه به‌دست‌آمده در جدول 3 (آزمون

مطالعه نقش شوراهای اسلامی با رویکرد مدیریت و حکمرانی.../ کریمی، مردانی و امینی سابق

کای اسکوتر) مشاهده می‌کنیم در سطح معناداری سطح 0,000 آزمون کای اسکوتر معنی‌دار است.

جدول 3- نتایج آزمون کای اسکوتر مربوط به سؤال فرعی شماره 1

آزمون کای اسکوتر			
	ارزش	درجه آزادی	سطح معناداری
مقدار شاخص کای دو	669,172	480	0/000

جدول 4- نتایج آزمون وی کرامر مربوط به سؤال فرعی شماره 1

		ارزش	سطح معناداری
داده‌های اسمی	ضریب فی	1,955	0/000
	ضریب وی کرامر	0/437	0/000
تعداد نمونه		175	

جدول 4 نشان می‌دهد که مقدار آزمون وی کرامر برابر با 0,437 به‌دست‌آمده است یعنی نقش شوراهای اسلامی شهر و روستا در توسعه‌ی سیاسی شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار به‌طور کلی به میزان 44 درصد است.

(2) نقش شوراهای اسلامی شهر و روستا در توسعه‌ی فرهنگی شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار به چه اندازه است؟ با توجه به سطح معناداری به‌دست‌آمده در جدول 5 نتیجه می‌گیریم که آزمون کای اسکوتر معنی‌دار است.

جدول 5- نتایج آزمون کای اسکوتر مربوط به سؤال فرعی شماره 2

آزمون کای اسکوتر			
	ارزش	درجه آزادی	سطح معناداری
مقدار شاخص کای دو	797,575	600	0/000

جدول 6- نتایج آزمون وی کرامر مربوط به سؤال فرعی شماره 2

		ارزش	سطح معناداری
داده‌های اسمی	ضریب فی	2,135	0/000
	ضریب وی کرامر	0/436	0/000
تعداد نمونه		175	

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، شماره 3، پائیز 1400

جدول 6 نشان می‌دهد که مقدار آزمون وی کرامر برابر با 0,436 به‌دست‌آمده است یعنی نقش شوراهای اسلامی شهر و روستا در توسعه‌ی فرهنگی شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار به‌طور کلی به میزان 44 درصد است.

3) نقش شوراهای اسلامی شهر و روستا در توسعه‌ی اقتصادی شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار به چه اندازه است؟ با توجه به سطح معناداری به‌دست‌آمده در جدول 7 نتیجه می‌گیریم که آزمون کای اسکوئر معنی‌دار است.

جدول 7- نتایج آزمون کای اسکوئر مربوط به سؤال فرعی شماره 3

آزمون کای اسکوئر			
	ارزش	درجه آزادی	سطح معناداری
مقدار شاخص کای دو	1087,782	672	0/000

جدول 8- نتایج آزمون وی کرامر مربوط به سؤال فرعی شماره 3

		ارزش	سطح معناداری
داده‌های اسمی	ضریب فی	2,493	0/000
	ضریب وی کرامر	0/509	0/000
تعداد نمونه		175	

جدول 8 نشان می‌دهد که مقدار آزمون وی کرامر برابر با 0,509 به‌دست‌آمده است یعنی نقش شوراهای اسلامی شهر و روستا در توسعه‌ی اقتصادی شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار به‌طور کلی به میزان 51 درصد است.

4) نقش شوراهای اسلامی شهر و روستا در توسعه‌ی اجتماعی شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار به چه اندازه است؟ با توجه به سطح معناداری به‌دست‌آمده در جدول زیر نتیجه می‌گیریم که آزمون کای اسکوئر معنی‌دار است.

مطالعه نقش شوراهای اسلامی با رویکرد مدیریت و حکمرانی.../ کریمی، مردانی و امینی سابق

جدول 9- نتایج آزمون کای اسکوئر مربوط به سؤال فرعی شماره 4

آزمون کای اسکوئر			
	ارزش	درجه آزادی	سطح معناداری
مقدار شاخص کای دو	865,763	528	0/000

جدول 10- نتایج آزمون وی کرامر مربوط به سؤال فرعی شماره 4

		ارزش	سطح معناداری
داده‌های اسمی	ضریب فی	2,224	0/000
	ضریب وی کرامر	0/474	0/000
تعداد نمونه		175	

مشاهده می‌شود که مقدار آزمون وی کرامر برابر با 0,474 به‌دست آمده است یعنی نقش شوراهای اسلامی شهر و روستا در توسعه اجتماعی شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار به‌طور کلی به میزان 47 درصد است.

(5) نقش شوراهای اسلامی شهر و روستا در توسعه بهداشت و سلامت شهری و روستایی به چه اندازه است؟ با توجه به سطح معناداری به‌دست آمده در جدول زیر نتیجه می‌گیریم که آزمون کای اسکوئر معنی‌دار است.

جدول 11- نتایج آزمون کای اسکوئر مربوط به سؤال فرعی شماره 5

آزمون کای اسکوئر			
	ارزش	درجه آزادی	سطح معناداری
مقدار شاخص کای دو	1170,470	576	0/000

جدول 12- نتایج آزمون وی کرامر مربوط به سؤال فرعی شماره 5

		ارزش	سطح معناداری
داده‌های اسمی	ضریب فی	2,586	0/000
	ضریب وی کرامر	0/528	0/000
تعداد نمونه		175	

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، شماره 3، پائیز 1400

مشاهده می‌شود که مقدار آزمون وی کرامر برابر با 0,528 به‌دست آمده است یعنی نقش شوراهای اسلامی شهر و روستا در توسعه‌ی بهداشت و سلامت شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار به‌طور کلی به میزان 53 درصد است.

6) آیا بین نقش شوراهای اسلامی در توسعه‌ی شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار تفاوت وجود دارد؟ برای بررسی تفاوت نقش شوراهای اسلامی در توسعه‌ی شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار از آزمون من-ویتنی استفاده می‌کنیم. آزمون من ویتنی معادل ناپارامتریک آزمون تی دو نمونه مستقل است. در زیر خروجی آزمون من ویتنی ارائه و تشریح می‌شود: جدول 13 نشان می‌دهد آزمون من-ویتنی معنادار است یعنی بین نقش شوراهای اسلامی در توسعه‌ی شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار تفاوت وجود دارد چون سطح معناداری 0/025 به‌دست آمده (از سطح خطای 0/05 کمتر است).

جدول 13- نتایج آزمون من - ویتنی مربوط به سؤال فرعی شماره 6

آماره آزمون من-ویتنی	
عملکرد توسعه	2854,000
ضریب من-ویتنی	4999,000
ضریب ویلکاکسون	-2,237
مقدار آزمون Z	0/025
سطح معناداری	

با توجه به اندازه میانگین به‌دست آمده می‌توان نتیجه گرفت توسعه روستایی بیشتر از توسعه شهری است.

جدول 14- مقایسه میانگین مربوط به توسعه شهری و روستایی مربوط به سؤال فرعی شماره 6

اندازه میانگین				
	گروه	تعداد نمونه	میانگین رتبه	مجموع رتبه‌ها
عملکرد توسعه	شهری	65	76,91	4999,00
	روستایی	110	94,55	10401,00
	مجموع	175		

مطالعه نقش شوراهای اسلامی با رویکرد مدیریت و حکمرانی.../ کریمی، مردانی و امینی سابق

7) چه راهکارهایی جهت ارتقاء کارآمدی شوراهای اسلامی شهر و روستا جهت بهبود وضعیت توسعه (اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی) شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار وجود دارد؟

با توجه به نتایج حاصله جهت ارتقاء کارآمدی شوراهای اسلامی شهر و روستا راه کارهای زیر ارائه می گردد:

1- شورای اسلامی شهر موظف است بلافاصله پس از رسمیت یافتن نسبت به انتخاب شهردار واجد شرایط اقدام نماید.

2- بررسی و شناخت کمبودها، نیازها و نارسایی های اجتماعی، فرهنگی، آموزشی، بهداشتی، اقتصادی و رفاهی حوزه انتخابیه و تهیه طرحها و پیشنهادهای اصلاحی و راه حل های کاربردی برای آنها

3- برنامه ریزی در خصوص مشارکت مردم در انجام خدمات اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، فرهنگی، آموزشی و سایر امور رفاهی

4- همکاری با شهرداری جهت تصویب طرح حدود شهر با رعایت طرح های هادی و جامع شهرسازی پس از تهیه آن توسط شهرداری با تائید وزارت کشور و وزارت مسکن و شهرسازی.

5 - تصویب مقررات لازم جهت اراضی غیر محصور شهری از نظر بهداشت و آسایش عمومی و عمران و زیبایی شهر.

6- تصویب معاملات و نظارت بر آنها اعم از خرید، فروش، مقاطعه، اجاره و استیجاری که به نام شهر و شهرداری صورت می پذیرد با در نظر گرفتن صرفه و صلاح و با رعایت مقررات آیین نامه مالی و معاملات شهرداری

7- اقدام در خصوص تشکیل انجمن ها و نهادهای اجتماعی، امدادی، ارشادی و تأسیس تعاونی های تولید و توزیع و مصرف، نیز انجام آمارگیری، تحقیقات محلی و توزیع ارزاق عمومی با توافق دستگاه های ذی ربط.

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، شماره 3، پائیز 1400

- 8 - تأیید صورت جامع درآمد و هزینه شهرداری که هر شش ماه یکبار توسط شهرداری تهیه می‌شود و انتشار آن برای اطلاع عمومی و ارسال نسخه‌ای از آن به وزارت کشور.
- 9 - نظارت بر حسن جریان دعاوی مربوط به شهرداری.
- 10 - تصویب بودجه، اصلاح و متمم بودجه سالانه شهرداری و مؤسسات و شرکت‌های وابسته به شهرداری با رعایت آیین‌نامه مالی شهرداری‌ها و همچنین تصویب بودجه شورای شهر.
- 11 - نظارت بر امور تماشاخانه‌ها، سینماها و دیگر اماکن عمومی که توسط بخش خصوصی، تعاونی و یا دولتی اداره می‌شود با وضع و تدوین مقررات خاص برای حسن ترتیب، نظافت و بهداشت این قبیل مؤسسات بر طبق پیشنهاد شهرداری و اتخاذ تدابیر احتیاطی جهت جلوگیری از خطر آتش‌سوزی و مانند آن.
- 12 - نظارت بر حسن اداره و حفظ سرمایه و دارایی‌های نقدی، جنسی و اموال منقول و غیرمنقول شهرداری و همچنین نظارت بر حساب درآمد و هزینه آن‌ها به گونه‌ای که مخل جریان عادی امور شهرداری نباشد.
- 13 - نظارت بر اجرای طرح‌های مربوط به ایجاد و توسعه معابر، خیابان‌ها، میدان‌ها و فضاهای سبز و تأسیسات عمومی شهر
- 14 - وضع مقررات و نظارت بر حفر مجاری و مسیرهای تأسیسات شهری
- 15 - تصویب بودجه، اصلاح و متمم بودجه سالانه شهرداری و مؤسسات و شرکت‌های وابسته به شهرداری با رعایت آیین‌نامه مالی شهرداری‌ها و همچنین تصویب بودجه شورای شهر.
- 16 - تشویق و ترغیب مردم در خصوص گسترش مراکز تفریحی، ورزشی و فرهنگی
- 17 - نظارت بر حسن اجرای مصوبات شورا و طرح‌های مصوب در امور شهرداری

مطالعه نقش شوراهای اسلامی با رویکرد مدیریت و حکمرانی.../ کریمی، مردانی و امینی سابق

– نمودار نقش شوراها در توسعه روستایی

تجزیه و تحلیل داده ها و ارائه یافته ها

سؤال اصلی

* نقش شوراهای اسلامی با رویکرد مدیریت و حکمرانی اسلامی در توسعه شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار به چه اندازه است؟

نتایج آزمون کای اسکوئر نشان داد نقش شوراهای اسلامی شهر و روستا در توسعه سیاسی شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار به طور کلی به میزان 44 درصد است. نتایج به دست آمده با نتایج تحقیقات اشراقی جزی (1396)، حکمت نیا و نوروزیان (1395)، ارجمند سیاه پوش (1394)، فرزانه زمانی (1394)، ناظم فر و همکاران (2018) مشابهت دارد.

سؤالات فرعی

1- نقش شوراهای اسلامی شهر و روستا در توسعه‌ی سیاسی شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار به چه اندازه است؟

نتایج آزمون کای اسکوئر نشان داد نقش شوراهای اسلامی شهر و روستا در توسعه‌ی سیاسی شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار به‌طور کلی به میزان 44 درصد است. نتایج به‌دست‌آمده با نتایج تحقیقات حکمت‌نیا و نوروزیان (1395)، توکلی‌نیا و همکاران (1395)، ارجمند سیاه‌پوش (1394)، فرزانه زمانی (1394)، چوبچیان و همکاران (1386)، عبداللهی و همکاران (1388) مشابهت دارد.

2- نقش شوراهای اسلامی شهر و روستا در توسعه‌ی فرهنگی شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار به چه اندازه است؟

نتایج آزمون کای اسکوئر نشان داد نقش شوراهای اسلامی شهر و روستا در توسعه‌ی فرهنگی شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار به‌طور کلی به میزان 44 درصد است. نتایج به‌دست‌آمده با نتایج تحقیقات کرمی عباس‌آباد و بشارتی فر (1395)، نیکبخت (1394)، ارجمند سیاه‌پوش (1394)، ناظم‌فر و همکاران (2018) مشابهت دارد.

3- نقش شوراهای اسلامی شهر و روستا در توسعه‌ی اقتصادی شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار به چه اندازه است؟

نتایج آزمون کای اسکوئر نشان داد نقش شوراهای اسلامی شهر و روستا در توسعه‌ی اقتصادی شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار به‌طور کلی به میزان 51 درصد است. نتایج به‌دست‌آمده با نتایج تحقیقات اشراقی جزی (1396)، کرمی‌عباس‌آباد و بشارتی‌فر (1395)، ارجمند سیاه‌پوش (1394)، ناظم‌فر و همکاران (2018) مشابهت دارد.

4- نقش شوراهای اسلامی شهر و روستا در توسعه‌ی اجتماعی شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار به چه اندازه است؟

مطالعه نقش شوراهای اسلامی با رویکرد مدیریت و حکمرانی.../ کریمی، مردانی و امینی سابق

نتایج آزمون کای اسکوئر نشان داد نقش شوراهای اسلامی شهر و روستا در توسعه اجتماعی شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار به طور کلی به میزان 47 درصد است. نتایج به دست آمده با نتایج تحقیقات اشراقی جزی (1396)، حکمت نیا و نوروزیان (1395)، کرمی عباس آباد و بشارتی فر (1395)، ناظم فر و همکاران (2018) مشابهت دارد.

5- نقش شوراهای اسلامی شهر و روستا در توسعه بهداشت و سلامت شهری و روستایی به چه اندازه است؟

نتایج آزمون کای اسکوئر نشان داد نقش شوراهای اسلامی شهر و روستا در توسعه بهداشت و سلامت شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار به طور کلی به میزان 53 درصد است. نتایج به دست آمده با نتایج تحقیقات ارجمند سیاه پوش (1394)، تاجری مقدم و همکاران (1391) مشابهت دارد.

6- آیا بین نقش شوراهای اسلامی در توسعه شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار تفاوت وجود دارد؟

نتایج آزمون من-ویتنی نشان داد بین نقش شوراهای اسلامی در توسعه شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار تفاوت وجود دارد چون سطح معناداری 0/025 به دست آمده (از سطح خطای 0/05 کمتر است). با توجه به اندازه میانگین به دست آمده می توان نتیجه گرفت توسعه روستایی بیشتر از توسعه شهری است.

نتایج به دست آمده با نتایج تحقیقات کرمی عباس آباد و بشارتی فر (1395)، فرزانه زمانی (1394)، تاجری مقدم و همکاران (1391)، اژدری فر و همکاران (1390)، رضوانی و احمدی (1388)، ناظم فر و همکاران (2018) مشابهت دارد.

7- چه راهکارهایی جهت ارتقاء کارآمدی شوراهای اسلامی شهر و روستا جهت بهبود وضعیت توسعه (اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی) شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار وجود دارد؟

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، شماره 3، پائیز 1400

نتایج آزمون کای اسکوئر نشان داد جهت ارتقاء کارآمدی شوراهای اسلامی شهر و روستا جهت بهبود وضعیت توسعه (اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی) شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار راه‌کارهایی وجود دارد.

نتایج به‌دست‌آمده با نتایج تحقیقات حکمت نیا و نوروزیان (1395)، کرمی‌عباس‌آباد و بشارتی‌فر (1395)، فرزانه زمانی (1394)، ناظم‌فر و همکاران (2018) مشابهت دارد.

نتیجه‌گیری

شوراهای اسلامی، مردم و نهادهای دولتی را می‌توان از ارکان اصلی توسعه شهری و روستایی قلمداد نمود که با تعامل، همکاری و هم‌افزایی موجبات توسعه را در زمینه‌های مختلف فراهم می‌آورند. شوراهای اسلامی با نظرخواهی از مردم و بررسی نظرات و پیشنهادهای آنها می‌توانند زمینه‌های مشارکت مردم را در توسعه فراهم آورده و در جهت رفع معضلات موجود اقدام کنند. با این وجود، عواملی از قبیل نداشتن شرایط لازم برای عضویت، عدم آشنایی اعضای شوراهای اسلامی بدان‌ها و مهارت مدیریتی به‌ویژه مسئله حکمرانی اسلامی که از الزامات اداره شوراهای اسلامی است، نداشتن تحصیلات، تجربه و سابقه مدیریتی کافی، عدم شناخت مفاهیم توسعه، وجود انگیزه‌های سیاسی برای ورود به شوراها، نداشتن آگاهی و شناخت از وظایف خود در شورا، وجود علایق و سلایق قومی و قبیله‌ای، عدم شناخت مردم از حقوق شهروندی خود و عدم مطالبه آن و انتخاب نادرست و ... سبب می‌شود تا نقش شوراهای اسلامی شهری و روستایی در توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، بهداشتی، سیاسی و فناوریانه شهری و روستایی کمرنگ شده و به‌خوبی ایفا نگردد. با توجه به نتایج تحقیق می‌توان عنوان نمود که شوراها در توسعه شهری و روستایی و افزایش مشارکت شهروندی تأثیر مثبت و معنی‌داری دارند و از جنبه‌های مهم پیشرفت هر جامعه‌ای برای تداوم پیشرفت است.

پیشنهادهای تحقیق

پیشنهادهای مبتنی بر نتایج حاصل از بررسی سؤالات پژوهش

- نتایج تحقیق نشان داد که: نقش شوراهای اسلامی شهر و روستا در توسعه‌ی سیاسی شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار نقش مثبت و معناداری دارد؛

مطالعه نقش شوراهای اسلامی با رویکرد مدیریت و حکمرانی.../ کریمی، مردانی و امینی سابق

بنابراین پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:

- شورای اسلامی شهرستان شهریار در زمینه ایجاد هماهنگی مناسب بین نهادهای روستایی و شهری در انجام انتخابات فعالیت خود را بهبود دهند.

- شورای اسلامی شهرستان شهریار در زمینه کاهش اقتدار شهرداری و غلبه مسائل سیاسی و سلیقه‌ای بر سایر جنبه‌های تخصصی و غیرتخصصی فعالیت خود را بهبود دهند و زمینه‌ساز افزایش اعتماد مردم به نهادهای اجتماعی و سیاسی شوند.

- نتایج تحقیق نشان داد که: نقش شوراهای اسلامی شهر و روستا در توسعه فرهنگی شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار نقش مثبت و معناداری دارد؛

بنابراین پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:

- شورای اسلامی شهرستان شهریار در زمینه برگزاری کلاس‌های آموزشی و ترویجی فعالیت بیشتری داشته باشند. همچنین در زمینه برگزاری مراسم ملی - مذهبی و انتخابات نیز سطح فعالیت خود را بهبود دهند.

- شورای اسلامی شهرستان شهریار میزان اطلاع‌رسانی برای کارهای عمرانی و خدمات صورت گرفته از قبیل ایجاد مکان‌های فرهنگی و ورزشی در سطح شهر و روستا را افزایش دهند.

- شورای اسلامی شهرستان شهریار در زمینه راه انداز نمایشگاه‌ها و حمایت از محصولات محلی و تولیدات بومی فرهنگی فعالیت خود را بهبود دهند.

- نتایج تحقیق نشان داد که: نقش شوراهای اسلامی شهر و روستا در توسعه اقتصادی شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار نقش مثبت و معناداری دارد؛

بنابراین پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:

- شورای اسلامی شهرستان شهریار همکاری خود با مردم را برای رفع مشکل خدمات عمومی، مزارع، دام‌پروری‌ها و کارگاه‌های صنعتی افزایش دهند و بدین منظور باید برنامه‌ریزی لازم جهت تأمین منابع لازم صورت پذیرد.

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، شماره 3، پائیز 1400

- شورای اسلامی شهرستان شهریار در زمینه ساخت‌وسازهایی که به دستور شوراها انجام می‌شود از نیروهای محلی استفاده نماید.

- شورای اسلامی شهرستان شهریار در زمینه ارائه تسهیلات به روستاییان باهدف اشتغال یا افزایش محصولات، میان روستاییان و بانک‌ها نقش پررنگ‌تری ایفا نماید.

- شورای اسلامی شهرستان شهریار با استفاده از زمینه‌های لازم برای استفاده کشاورزان و دامداران از نظرات مشاوران و کارشناسان را فراهم آورد.

- نتایج تحقیق نشان داد که: نقش شوراهای اسلامی شهر و روستا در توسعه اجتماعی شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار نقش مثبت و معناداری دارد؛ بنابراین پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:

- شورای اسلامی شهرستان شهریار مردم را برای شرکت در جلسات شوراها دعوت نماید و به نظرات مختلف آنان توجه بیشتری بنماید و در زمینه رفع مشکلات خدمات عمومی و اجتماعی عملکرد بهتری داشته باشد؛ و در این زمینه عدالت اجتماعی را رعایت نموده و از تبعیض قائل شدن دوری کند.

- شورای اسلامی شهرستان شهریار از پیشنهادات درباره توسعه و برنامه‌ریزی بهینه در شهرها و روستاها استقبال بیشتری به عمل آورد.

- نتایج تحقیق نشان داد که: نقش شوراهای اسلامی شهر و روستا در توسعه بهداشت و سلامت شهری و روستایی نقش مثبت و معناداری دارد؛ بنابراین پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:

- شورای اسلامی شهرستان شهریار در زمینه نصب سطل‌های زباله در روستا و دفن بهداشتی زباله، جمع‌آوری و سیستم بهداشتی دفع فاضلاب اقدامات لازم و دستورالعمل‌های مناسب را اجرا نماید.

- شورای اسلامی شهرستان شهریار در خصوص جلب مشارکت مردم در امر همکاری در واکسیناسیون عمومی اقدامات لازم و دستورالعمل‌های مناسب را اجرا نماید.

مطالعه نقش شوراهای اسلامی با رویکرد مدیریت و حکمرانی.../ کریمی، مردانی و امینی سابق

- نتایج تحقیق نشان داد که: بین نقش شوراهای اسلامی در توسعه‌ی شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار تفاوت معناداری وجود دارد؛ بنابراین پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:

- شورای اسلامی شهرستان شهریار جهت ایمن‌سازی شهر/روستا در مقابل حوادث طبیعی و غیرطبیعی دستورالعمل‌های مناسب را اجرا نماید.

- شورای اسلامی شهرستان شهریار بر اجرای قوانین و مقررات به‌صورت یکسان برای همه نظارت بیشتری داشته باشد.

- نتایج تحقیق نشان داد که: راهکارهایی جهت ارتقاء کارآمدی شوراهای اسلامی شهر و روستا جهت بهبود وضعیت توسعه (اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی) شهری و روستایی در شورای اسلامی شهرستان شهریار راهکارهایی وجود دارد؛ بنابراین پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:

- شورای اسلامی شهرستان شهریار در زمینه پاسخگویی به شکایات و مراجعات ارباب‌رجوع نظارت بیشتری داشته باشد.

- شورای اسلامی شهرستان شهریار گزارش‌های عملکرد درآمدها و هزینه‌های شهرداری را به اطلاع مردم برساند.

پیشنهاد به سایر محققان

جهت انجام تحقیقاتی با این موضوع در آینده پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:

- پیشنهاد می‌شود موضوع حاضر در دوره زمانی دیگر و پس از ویروس کرونا مورد بررسی قرار گیرد و نتایج به‌دست‌آمده با این تحقیق مقایسه شود.

- پیشنهاد می‌شود موضوع حاضر در قشرهای دیگر جامعه نیز مورد بررسی قرار گیرد و نتایج به‌دست‌آمده با این تحقیق مقایسه شود.

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، شماره 3، پائیز 1400

- انجام دادن تحقیق حاضر با استفاده از پرسشنامه و مصاحبه به عبارتی به صورت آمیخته انجام گیرد.

محدودیت‌ها و موانع پژوهش

محدودیت‌های تحقیق حاضر به شرح ذیل است:

محدودیت‌های محقق

- گردآوری داده‌ها بر مبنای پرسش‌نامه محدودیت دیگر این پژوهش است. با توجه به اینکه تکمیل پرسش‌نامه‌ها در پی شیوع ویروس کرونا با مشکل مواجه بود، ناچاراً زمان بیشتری به پاسخ‌دهندگان جهت تکمیل پرسشنامه داده شد.

- در این تحقیق متغیرهای زیادی نقش داشتند و برای محقق توانایی و امکان بررسی همه‌ی آن‌ها از قبیل نقش وضعیت و فرهنگ منطقه‌ای فراهم نبود.

محدودیت‌های ذاتی پژوهش

- محدودیت زمانی و محدودیت هزینه‌ای محقق در ارائه نتایج، امکان بررسی جامع‌تر از مدل تحقیق را سلب می‌نماید.

- نتایج به‌دست‌آمده از این تحقیق فقط مربوط به دوره زمانی انجام تحقیق حاضر است و این تحقیق قابلیت تعمیم به جوامع دیگر را ندارد.

- شایان‌ذکر است که تحقیق حاضر از نوع مقطعی است. لذا نمی‌توان رابطه‌ای که در سایر تحقیقات تجربی موضوعیت دارد، از این تحقیق انتظار داشت.

منابع

- 1) ارجمند سیاه‌پوش، اسحق. (1394)، ارزیابی متغیرهای وضعیت توسعه پایدار شهری در شهر اندیمشک و ارائه مدل متناسب. ISC / علمی پژوهشی (وزارت علوم)، سال هشتم - شماره 1.
- 2) ازکیا، مصطفی. (1374). جامعه‌شناسی توسعه و توسعه‌نیافتگی جامعه روستایی در ایران. انتشارات اطلاعات.
- 3) اژدری‌فر، فاطمه و احمدوند (1390)، واکاوی عملکرد شوراهای اسلامی در مسیر توسعه پایدار روستایی (مطالعه موردی: شهرستان سمیرم)، پژوهش‌های روستایی، سال 2، شماره 3، تهران.
- 4) اشراقی جزئی، علیرضا. (1396). بررسی نقش شوراهای اسلامی در مدیریت و توسعه شهری (مطالعه موردی شوراهای اسلامی دوره سوم و چهارم شاهین‌شهر)، کارشناسی ارشد. پیام نور اصفهان.
- 5) پهلوان، چنگیز. (1378). فرهنگ شناسی: گفتارهایی، درزمینه فرهنگ و تمدن، تهران: انتشارات پیام امروز.
- 6) تودارو، مایکل (1383) توسعه اقتصادی در جهان سوم، چاپ دوازدهم، تهران، انتشارات سازمان برنامه و بودجه.
- 7) رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا. 1390. مدیریت توسعه روستایی (بنیان‌های نوری). سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).
- 8) صادقی، سمیه. (1393). بررسی تأثیرات مدیریت روستایی در توسعه پایدار روستایی. اولین کنفرانس بین‌المللی یافته‌های نوین در علوم کشاورزی، منابع طبیعی و محیط‌زیست، 89.
- 9) ظریفیان، شاپور و کیانی. (1397). توسعه صنعتی روستایی، راهبردی برای توسعه روستایی. پژوهش‌های دانشگاه، 125-127.
- 10) نقی‌لو، قربانعلی. (1396). جایگاه شورای اسلامی شهر و روستا. ارتباطات، 69-73.
- 11) کدخدایی، مصطفی و نجف‌پور. (1394). بررسی نقش دهیاری‌ها در فرایند توسعه روستایی. سومین همایش ملی گردشگری، جغرافیا و محیط‌زیست پایدار، 114.
- 12) کرمی‌عباس‌آباد، جواد و بشارتی‌فر. (1395). بررسی نقش شوراهای اسلامی شهرها در مدیریت شهری (مطالعه موردی: شهر یاسوج). پنجمین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم جغرافیا و برنامه‌ریزی، معماری و شهرسازی.

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، شماره 3، پائیز 1400

13) کیندل، برگر و چارلز، (1351)، توسعه‌ی اقتصادی، رضا صدوقی، لاهیجان. انتشارات مدرسه عالی مدیریت گیلان.

14) مجموعه قوانین و مقررات شوراهای اسلامی شهر و روستا، پورتال وزارت کشور، 1395.

15) مروتی، سهراب و دیگران. (1392). واکاوی مدل ارزیابی شهر اسلامی با رویکردی بر قرآن کریم (نمونه موردی: شهر ایلام). فصلنامه علمی مطالعات فهم قرآن، دوره 2، شماره 2، پاییز و زمستان، 53-76.

16) هادوی نژاد، مصطفی و احمدی. (1392). آسیب‌شناسی تعاملات شورای اسلامی شهر و شهرداری در استان لرستان. وزارت علوم، تحقیقات و فناوری - دانشگاه ولی عصر (عج) - رفسنجان - دانشکده علوم اداری و اقتصاد.